

Om Fastsættelse af en Præsteenkepension i Skanderup 1794.

Af Provst J. Nissen i Brørup.

SPØRGSMAALET om en Omordning af Præsteembedernes økonomiske Forhold i Forbindelse med Spørgsmaalet om Præstevalg vil i de nærmest kommende Tider give Anledning til offentlig Drøftelse. Mange, der ikke har tænkt nærmere derover, vil blive forbavsede ved at høre, at Grundlaget for Præsteembedernes økonomiske Forhold i sin Helhed og i mangfoldige Enkeltheder i Virkeligheden er det samme her i Landet, som det har været siden Reformationens Indførelse, altsaa i henvend 400 Aar. Under disse Omstændigheder tænker jeg, at det iøvrigt noget specielle Emne, som jeg vil drage frem, mulig kunde afvindes en videregaaende Interesse.

Naar jeg siger, at Grundlaget for Præsteembedernes økonomiske Forhold baade i sin Helhed og i mange Enkeltheder er det samme, som det har været siden Reformationens Indførelse, saa gælder dette dog ikke Enkepensionsvæsenet. I de første 150 Aar efter Reformationens Indførelse kendte man nemlig ikke noget til *Enkepension* for Præsternes Vedkommende, om

end Spørgsmaalet om Enkernes Forsørgelse var brændende nok.

Det var et Spørgsmaal, som man var kommen nemt over i Katolicismens Dage; thi da maatte Præsterne som bekendt ikke gifte sig, men skulde leve i Cølibat, i ugift Stand. Der kunde altsaa heller ikke blive Enker at forsørge. Med Reformationen skete der en hel Omvæltning i saa Henseende. De lutherske Præster fulgte Luthers Eksempel og stiftede Familieliv i god Overensstemmelse med Skriftens Ord og menneskelig sund Sans. Dette førte imidlertid, naar Præsten døde først, til Spørgsmaalet om, hvordan hans Enke skulde blive forsørget. Der blev da ogsaa givet nogle Bestemmelser herom i Kristian den Tredies Kirkeordnans af 1539, idet det med Hensyn til Købstadpræsters Enker blev bestemt, at hun skulde „forsés“, det vil sige forsørges, „efter sin Vilkaar“. Dette skete dog ikke paa anden Maade, end at Borgmester og Raad skulde sørge for fri Bolig til hende og, hvis det gjordes behov, forsyne hende med noget Ophold af „de fattige Folks Kiste“, altsaa af Fattigvæsenet.

Med Hensyn til Præsterne paa Landet bestemtes det i Ordinansen: „Naar Lands Præsterne dø, da skulle deres efterlevendes Enker i Sognene med deres smaa Børn opholdes et helt Aar efter deres (d. v. s. Præstens) Død, indtil de kunne bekvemmelig blive forséte“. Det er det saakaldte Naadensaar, som dermed blev indført, og der blev bestemt de samme tre Terminer i dette Naadensaar, Mortensdag (11. November), Voldermisse (1. Maj) og Bartholomei Dag (24. August), som endnu gælder den Dag i Dag, og hvis Beregning nu i henved 400 Aar har voldt mange Præster meget store Kvaler og givet Anledning til megen

Strid. Men foruden denne Bestemmelse om Naadens-aaret blev der ikke stillet Enken noget i Udsigt. Det hed vel, at de maatte blive i Præstegaarden et helt Aar, „indtil de kunde bekvemmelig blive forséte“! men hvor denne bekvemmelige Forsørgelse skulde komme fra, nævnedes der intet om, og lidt længere fremme hedder det saa: „Men naar Aaret er ude, da skal hun vige udaf Præstegaarden, om Sognepræsten vil strenges“, det er: fare frem med Strenghed.

Der var vel nok med dette „indtil de kunde bekvemmelig blive forséte“ nærmest tænkt paa: indtil de kunde blive gifte igen, idet det efter de Tidens Skik og Brug ikke plejede at vare saa længe, naar en Ægtefælle døde, før den anden saavidt muligt giftede sig igen. Men en Præstenke, der maaske tilmed havde en Flok Børn, var næppe noget efterstræbt Parti, og mange forblev da ogsaa ugifte. Saa maatte Regeringen og Landemoderne paamine Præsterne om „ikke at handle umildelig mod nogen Enke“. Eller disse drog til Købstæderne og ernærede sig ved en ringe Handel, med Bibeholdelse af det Privilegium, der var tilstaaet dem: at være fri for borgerlig Skat og Tyng. Man har ogsaa Eksempel paa, at de ernærede sig som Jordemødre eller paa anden Maade. Men Præstenkernes Stilling var dog i det sekstende Aarhundrede i det hele kummerlig og sørgelig.

Naar man erindrer dette, forstaar man bedre, hvad der blev det almindelige gennem hele det syttende Aarhundrede, at Sognemændene, naar Præsten døde og der var en Enke, ikke vilde have en Mand til Præst, uden at han vilde gifte sig med Enken eller mulig en voksen Datter, saa Moderen kunde blive i Præstegaarden og blive forsørget, det saakaldte Kon-

serveringssystem. Jeg skal ikke dvæle nærmere derved, da der ofte er talt derom. Det er et Forhold, der ser underligt ud i vore Øjne, og vi har lettere ved at forstaa den Mand, der efter at være kaldet til Borbjerg i Jylland mod Løfte om at ægte Formandens Enke, vægrede sig derved og ogsaa blev fritaget derfor, da det oplystes, at hun var meget gammel og havde haft 15 Børn, skønt han jo derved brød sit Løfte. Men i det hele gik det dog bedre, end man kunde have ventet, og det er rørende at se, hvor kønt og faderligt mangan en Præst, der blev Stiffader til en Del Børn, tog sig af disse. Vi kender Forholdet fra to af vore store Salmedigteres Liv, Kingos og Brorsons, idet den første ved at ægte en Præsteenke blev Stiffader til mange Børn, som han tog sig faderligt af, medens den anden i sin Faders Eftermand, der ægtede Moderen, fik en god og kærlig Stiffader.

Det siger imidlertid sig selv, at dette Konserverings-system medførte mange Ulemper og kunde ikke blive ved at gaa i Længden. Henimod Slutningen af det syttende Aarhundrede begyndte man da at oprette gejstlige Enkekasser. Den ældste i Sjælland er fra 1659, Ribe Stifts gejstlige Enkekasse fra 1715. Og i Kristian den Femtes Danske Lov 1685 blev der givet bestemte Regler for Præsteenkens Pensionering. Det hedder herom i Danske Lov: „Dersom Enken paa Landet ikke bliver i Kaldet efter Præstens Død forsynet, da skal Efterkommeren aarligen af Kaldet give hende noget til Underholdning, som Provsten og tvende Præster i Herredet efter Kaldets Lejlighed og hendes Vilkaar kunde billigt eragte. Dog at det ikke overgaar den ottende Part af Kaldets visse Indkomme, hvilket hun skal nyde, saalænge hun sidder i et ær-

ligt og uberygtet Enkesæde, og hende af Præsten leveres, dersom hun opholder sig inden Herredet. Hvis ikke, da det leveres i næste Købstad paa det Sted, som Enken det er begærendes. Men hvis i Kaldet findes flere end én Enke, da bør samme Pension at lignedes imellem dennem efter deres Vilkaar og Tilstand af Provsten og tvende Præster med Superintendentens Raad." I et Reskript af 1744 bestemtes det nærmere, at den paagældende Ottendepart skulde være af Kaldets Indkomster, saaledes som de i Øjeblikket var.

Disse Bestemmelser gælder endnu i vore Dage med Hensyn til Fastsættelse af Præsteenernes Pension. Naar en Præst er død og har efterladt sig Enke, og naar Eftermanden har tiltraadt Embedet, møder Provsten en Dag med Tilkaldelse af to Nabopræster i Præstegaarden for i Overværelse af Eftermanden og eventuelt yderligere en Præst, som Enken har tilkaldt for at varetage hendes Interesser, for at komme til Klarhed over, hvor stor Embedets Indtægter har været, og fastsætte Enkepensionen derefter til ikke over en Ottendepart. Dette volder nu om Dage ikke nogen særlig Vanskelighed; det eneste skulde da være, at det vel somme Tider kan falde noget svært at bestemme Udbyttet af Avlingen, hvor denne ikke er bortforpagtet. I ældre Tid derimod gik det ikke altid saa let. Da var Tienden jo heller ikke fastsat til et bestemt Antal Tønder Korn, men var en virkelig Tiende, eller rettere for Præstens Vedkommende $\frac{1}{30}$ af det tiendeydende Hartkorns Afgrøde, foruden Smaaredsels-tiende, og det maatte nærmest komme an paa et praktisk Skøn, hvad alt dette kunde anslaaes til. Provsten og de to Herredspræster betragtedes som en nedsat Provsteret, og det kunde da hælde, naar Provsteretten

var sat, at der udspandt sig en fuldstændig Procedure imellem Eftermanden og den Præst, som Enken havde valgt til at varetage sine Interesser, indtil Retten saa, naar der var talt tilstrækkeligt for og imod, afsagde sin Kendelse.

Det er et saadant Tilfælde fra Skanderup Sogn, jeg vil fortælle noget nærmere om. Kilden til min Viden er den til mit Embede hørende gamle Justitsprotokol for Anst Herreds gejstlige Jurisdiktion, der er avtoriseret af Stiftsøvrigheden 1779, og jeg vil i det væsentlige fremstille Sagen med Protokollens egne Ord.

Den 6. Februar 1792 døde Præsten i Skanderup Peder Pedersen Winther, der havde været Sognepræst i Skanderup fra 1756 og tillige Provst i Anst Herred det meste af Tiden. Han var gift 4 Gange. I Wibergs Almindelige danske Præstehistorie er kun anført Navnene paa de 3 første Hustruer, og der staar et ? ved Tallet 4 uden noget Navn, saa Wiberg synes ikke at have kunnet skaffe sig paalidelig Oplysning om den fjerde Kone. Hendes Tilværelse er dog sikker nok. Hendes Navn var Caroline Benedicta, f. Neumann, og det er hende, der skal ansættes Pension for efter Mandens Død. I sine mange Ægteskaber havde han dog kun 2 Sønner og 1 Datter. Den ene Søn, Peter Winther — han var Barn af andet Ægteskab — døde som Præst i Hundslund 1816, og han er Fader til den bekendte Politiker Dr. Gert Winther, der døde for nogle Aar siden som det næstsidste Medlem af den grundlovgivende Rigsdag.

Efter Provst Winthers Død blev Frederik Lyngbye, der tidligere havde været Kapellan i Æbeltoft og Præst paa Hirtsholmene og i Møborg og Nees, udnævnt til

Sognepræst i Skanderup; men han døde allerede i Januar 1793, endnu før Naadensaaret efter Provst Winther var udløbet, og før der var fastsat nogen Pension for dennes Enke, saa at der derved blev 2 Enker paa Kaldet. Imidlertid kunde der nu ikke sættes nogen Pension, før der atter var udnævnt en Eftermand. Denne blev Søren Høyrup, der var Præst i Skanderup fra 1793 til 1822, da han tog sin Afsked. Han døde 1824.

Anno 1794 den 25. Februar mødte da i Anst Skole efter foregaaende Indvarsling til Vedkommende Provsten over Anst Herred Hr. Lauritz Kasbjerg med Assessoribus Hr. Hans Høyer af Verst og Hr. Caspar Frederik Junghans af Gamst for efter Begæring af Enkeprovstinde Winther, hendes Lavværges Hr. Provst Haar af Vejen at ansætte Pensionen af Skanderup Kald for Provstinde Winther¹.

Efterat Provst Haars Brev med Begæring om Pensionens Fastsættelse var bleven fremlagt i Retten og ligeledes et Brev fra den anden Enke, Fru Charlotte Lyngbye, hvori hun meddeler, at hendes Lavværges, Pastor Fris i Hjarup, var svagelig og ikke kunde give

¹ Lauritz Kasbjerg var Præst i Lejrskov fra 1786 til sin Død 1812 og Provst fra 1790, da Winther trak sig tilbage som Provst. Han havde tidligere været Præst i Brørup, hvor han ligeledes var Provst i Malt Herred, idet man dengang havde en Provst i hvert Herred. — Hans Høyer var Præst i Verst fra 1773 til sin Død 1800, og Caspar Frederik Junghans var Præst i Anst fra 1793 til sin Død 1833. Om den sidste se „Fra Ribe Amt“ V. Side 93 fg. Endelig var Joachim Haar, der ved denne Lejlighed var Provstinde Winthers Lavværges og Talsmand, Præst i Vejen fra 1771 til sin Død 1812 og Provst i Malt Herred fra 1787 — en særdeles dygtig Mand.

Møde, hvorfor hun bad Provst Kasbjerg om at varetage hendes Interesser, fremtraadte Provstinde Winthers Lavværg, Provst Joachim Haar af Vejen, og nedlagde sin Paastand i Henseende til Pensionens Fastsættelse. Han erindrede (om), at ligesom han forhen ved Skrivelse havde forlangt, at Provstinde Winthers Enkepension maatte paa lovlig Maade blive bestemt, saa var han af den Formening, at hende kunde tilkomme en Ottendepart af Kaldets visse Indtægter i Følge Lovens 2—13—10 samt Reskriptet af 10. April 1744, og som han mente, at Skanderup Sognekald kunde aarligt importere 430 Rdlr., saa formodede han, at Provstinden blev i aarlig Enkepension tillagt af bemeldte Skanderup Kald at nyde 54 Rdlr.

Derefter blev den nuværende Sognepræst Søren Høyrup af Retten provoceret til at fremkomme med, hvad han i Anledning af forestaaende Hr. Provst Haars nedlagde Paastand kunde have at erindre, og Svaret lød:

I Anledning af Hr. Provst Haars Paastand paa Enkeprovstinde Winthers Vegne er æsket og fordret en overdreven og uhørt Enkepension af dette Kald, og det endnu saa meget mere som Kaldet ingenlunde kan afgive denne ordinære Pension. Da jeg desuden er paalagt af Regeringen at betale 40 Rdlr. Ekstrapension til Enkemadam Lyngbye, saa, da jeg ikke har Evner at betale saa høj en ordinær Pension, haaber og formoder jeg at blive befriet med den sædvanlige og forhen afgivne Pension 30 Rdlr.

Provstinde Winthers Lavværg, Provst Haar, indsaa ikke, hvorfor Hr. Høyrup betitlede hans paa Enkens Vegne gjorte Paastand med et Navn uhørt og overdreven, da han formodede ikke at have paastaet andet,

end hvad Hans Majestæts allernaadigste Lov og Forordninger tillægger Enken at nyde af Kaldets visse Indkomster, nemlig den ottende Part. Hvad det angaar, at Hr. Høyrup er af Regeringen paalagt at betale til Mad. Lyngbye en ekstraordinær Pension af 40 Rdlr. aarlig, da saa Enkens Lavvæрге ikke, at dette kunde være Provstinde Winther i nogen Maade vedkommende, eller at hun derfor kunde tabe noget i det, der af Kaldet kunde hende tilkomme, siden det er paalagt Hr. Høyrup og ikke Provstinde Winther at betale forbemeldte aarlige Pension 40 Rdlr. til Mad. Lyngbye. Hvad fremdeles det er betræffende, at Hr. Søren Høyrup tilbyder at give i Enkepension aarlig 30 Rdlr., da vidste Enkens Lavvæрге ikke, at det nogen Sinde forhen paa lovlig Maade var bestemt, at Enken af Skanderup Sognekald skal aarlig nyde 30 Rdlr.; men han vidste, at Enkepensionen bør i Følge det kongelige Reskript af 10. April 1744 sættes, hver Gang Vakance sker, efter Kaldets daværende Beskaffenhed. Hvad endelig det angaar, at Hr. Høyrup formenter, at den forlangte Enkepension af Skanderup Kald, nemlig 54 Rdlr., ikke kunde være passende efter Kaldets Beskaffelse, da for at vise den respektive Provsteret, at han ikke paa Enkens Vegne havde forlangt urimelig, vilde han give en ongefærlig Beregning over Kaldets Indkomster, som han bad, maatte Protokollen tilføres.

— —

Han anfører derpaa, at Skanderup Sogn bestaar af 232 Tdr. Hartkorn. Naar hver Tønde Hartkorns Tiende beregnes til 1 Rdlr. 2 Mark, bliver den aarlige Indtægt af Tienden 309 Rdlr. 2 Mark. Kvægtienden kan aarlig beløbe sig i det mindste til 13 Rdlr. Offer

til de 3 store Højtider kan anslaaes til at indbringe hver Højtid 23 Rdlr., hvilket var den mindste Sum, der var indkommen i Naadsensaaret, „omendskønt Sognets Beboere ikke i Naadsensaaret plejer at være ræsonnable i deres Offer“. Alle tre Højtider beløber sig da ialt til 69 Rdlr. Offer ved Bryllupper, Barnedaab og Barselkoners Kirkegang formenes at kunne importere det ene Aar med det andet i det allermindste 32 Rdlr. aarlig. Af Sognet, som bestaar af 232 Tdr. Hartkorn, bør efter Hans Majestæts allernaadigste Anordning indkomme aarlig 232 Pd. Ost à 5 Skilling, er 12 Rdlr. og 8 Skilling. Landgilde af Mensalhuset beløber sig aarlig til 10 Rdlr. Af Præstegaardens Jord paa Lunderskov Mark svaredes aarlig 6 Rdlr. Efter denne Beregning beløber Kaldets visse Indkomster sig da til den Summa 451 Rdlr. 2 Mark 8 Skilling. Naar herfra drages Kaldets visse Udgifter, nemlig Landemodes Ekspenser 2 Rdlr. 1 Mark, Familie- og Folkeskat 8 Rdlr. 12 Skilling, Tugthus Skat aarlig 10 Skilling og Embeds Skat aarlig 13 Rdlr., saa blive Kaldets Indkomster aarlig 428 Rdlr. 2 Skilling. Den ottende Del deraf er 53 Rdlr. 4 Mark. Altsaa ses, at Enkens Lavværgе ikke har forlangt paa Enkens Vegne en uhørt og overdreven Pension, men alene det, Hs. Majestæts Lov og Forordninger tillægger hende paa 2 Mark nær, hvilke 2 Mark han er villig til at lade falde bort af hans gjorte Paastand. Naar Hr. Høyrup havde anført, at der tidligere kun var svaret 30 Rdlr., maatte det erindres, at Provst Winther yderligere havde overladt sin Formands Enke Mensalhuset, der senere havde givet 10 Rdlr. i aarlig Leje, saa han havde i Virkeligheden svaret 40 Rdlr., og da Kaldets Beskaffenhed nu var langt bedre end dengang, nedlagde han altsaa

fremdeles, forsaavidt Provsteretten ikke havde noget mod den anførte Beregning at erindre, Paastand paa en Pension af 53 Rdlr. og 4 Mark.

Efterat Provst Kasbjerg, som Mad. Lyngbye havde bedt om at varetage sine Interesser, havde erklæret, at han paa hendes Vegne ikke havde noget at bemærke, fik Hr. Høyrup paany Ordet:

— —

Det er bekendt, at salig Hr. Provst Winther, en retskaffen og redelig Mand, har mere end én Gang anmeldet sit Kalds Indkomme og sidste Gang højt nok ansat det til 260 Rdlr., og efter denne Anmeldelse bliver nok en ottende Del af Kaldets Indkomster ongefæhr 30 Rdlr. Hvad Mensalhuset angik, saa var det efter fundne Skrifter et frivilligt Tillæg fra Provst Winthers Side, som han heller ikke skulde have været imod, om ej nogen Ekstrapension var ham paalagt og Kaldets Indkomster og hans Omstændigheder kunde bære det, hvilket dog var ham umuligt.

Enkens Lavvæрге, Provst Haar, tilstod, at salig Hr. Provst Winther var ham bekendt i sit Liv som en retskaffen og redelig Mand. Han troede derfor ogsaa, at han rigtig havde angivet sit Kalds Indkomster efter daværende Tids Beskaffenhed; men det er bekendt, at Agerdyrkningen i Danmark har meget forbedret sig i de sidste 10 Aar og endnu mere i de sidste 26 Aar, som er den Tid, da han sidst angav sit Kalds Indkomster, hvoraf følger, at Tiendens Værd ogsaa nu med Billighed kan ansættes højere end for 26 Aar siden — og siden det ikke med Billighed kunde siges, at han havde gjort en urigtig Beregning over Skanderup Sognekalds Indkomster, saa kunde han ej heller afvige fra sin paa Enkens Vegne forhen gjorte Paastand.

Hr Høyrup lod tilføje, at en af vore bedste Økonomi Hr. Birch i Middelfart har bedre vidst at beregne et Kalds Indkomster og Udgifter end Hr. Provst Haar, det han har skriftlig bevist.

Provst Haar tilstod, at saavel Hr. Birchs Økonomi som hans økonomiske Videnskaber var ham ganske ukendt; for det øvrige var han af den Formening, at Hr. Birchs økonomiske Videnskaber var Enkeprovstinde Winthers Enkepensions Bestemmelse aldeles uvedkommende. Havde Hr. Høyrup noget imod hans foran tilførte Beregning at erindre, bad han ærbødig, at han vilde give samme til Kende og refererede han sig saaledes til sit forhen Protokollen tilførte.

Hr. Høyrup lod tilføje kun at have liden Kundskab endnu om Kaldets Indkomme, som dog haver betjent Embedet et halvt Aar; mindre Kundskab formoder jeg, Hr. Provst Haar besidder om Kaldets Indkomst; men det tror jeg tilforladelig, at Provst Winther har vidst det bedre end vi begge, og han har anmeldet Kaldets Indkomster til 260 Rdlr.

Enkens Lavværges lod tilføje, at det var Hr. Høyrup umuligt at vide Provst Haars Kundskaber; han var alene endnu som forhen begærende, at Hr. Høyrup vilde behagelig vise ham, hvad Fejl eller Urigtighed han i sin forhen tilførte Beregning over Skanderup Sognekalds Indtægter havde begaaet.

Hr. Høyrup lod tilføje: Saasom jeg endnu ikke véd Kaldets visse eller uvisse Indkomme, kan jeg ikke give Hr. Provst Haar den forlangte Oplysning; men det kan jeg slutte med Vished, at som han ej har oppebaaret Kaldets Indkomster eller bestyret dets Udgifter, han da ingen infallibel Sikkerhed kan have over Kaldets Indkomme.

Hr. Provst Haar refererede sig til sit forrige med Tillæg, at siden Hr. Høyrup ikke kunde vise nogen begaaet Fejl i hans forhen over Skanderup Sognekalds Indkomster tilførte Beregning, saa vilde han ærbødigst bede, at den respektive Provsteret vilde tage Sagen i alvorlig Betragtning og afgive deres gunstige Kendelse over, hvad Enkeprovstinde Winther som Enkepension af Skanderup Sognekald aarlig bør nyde.

Hr. Høyrup lod tilføje, i Sammenligning af salige Hr. Provst Winthers opgivne Indkomster med Provst Haars er der Fejl nok, og refererer jeg mig uden videre Gensvar til Hans Højærværdigheds Hr. Biskoppens Paakendelse.

Provst Haar maatte formene, at Hr. Høyrup havde ladet tilføje, at der var Fejl nok, men havde ikke behaget at angive, hvorudi disse Fejl var. Før end han derfor kunde besvare Hr. Høyrups sidst tilførte, maatte han udbede sig derom underrettet.

Hr. Høyrup mente, at Fejlen fandtes i Hr. Provst Haars opgivne Summa imod Hr. Provst Winthers, som er 260 Rdlr.

Provst Haar formente derimod, at han med Hr. Høyrups sidst tilførte endnu ikke var vist nogen Fejl i hans gjorte Beregning, siden sammes Uoverensstemmelse med salige Provst Winthers for 26 Aar siden gjorte Angivelse over Skanderup Sognekalds Indkomster ingenlunde kunde anses at være en Fejl. For det øvrige indlod Provst Haar fra sin Side denne Sag til den respektive Provsterets retfærdige Kendelse og reserverede endnu som før Enkeprovstinde Winthers lovlige Ret i alle Maader.

Hr. Høyrup begærede ikke uden Ret og Retfærdighed.

Dermed var Proceduren forbi, og Provsteretten afsagde følgende Kendelse:

Saasom Retten ikke kunde indse noget imod Hr. Provst Haars gjorte Beregning over Skanderup Kalds Indkomster og altsaa ej heller kunde have noget imod den af ham gjorte Paastand om Pensionen af samme Kald for Enkeprovstinde Winther, som var 53 Rdlr. 4 Mark. Dog maatte Retten ikke uden Aarsag tage i Betragtning, at — — — Hr. Høyrup er paalagt ved sit allernaadigst meddelte Kaldsbrev af 10. Maj 1793 at svare aarlig til salige Hr. Lyngbyes yngste Barn, indtil samme opnaar sin Alders 16. Aar, 40 Rdlr. og altsaa formenter samme 40 Rdlr. at bør fraregnes den af Hr. Haar gjorte Beregning over Kaldets visse Indkomster, og følgelig at Skanderup Kalds Indkomster, hvis Beregning af Provst Haar ved alt det foran anførte i ingen Maade er bleven bevislig imodsaagt, bør at beregnes — benævnte 40 Rdlr. fradraget — til den Summa 388 Rdlr., af hvilken Summa Enkepensionen for Provstinde Winther bliver at beregne efter Loven til ottende Parten, som er 48 Rdlr. 3 Mark. Men da Retten endnu fandt, at denne Pension kunde taale en liden Lindring, saa blev Pensionen af Skanderup Sognekald paa Grund af Loven og andre kongelige Anordninger, som og paa Grund af Billighed i Betragtning af foran anførte Kaldet paalagde Byrde af den ekstraordinære Pension, ansat og bestemt til fyrretyve og fem Rigsdaler, hvilken Retten ansaa at være en Middelvej imellem den af Hr. Provst Haar gjorte Paastand og den Billighed, som der i Betragtning af Omstændighederne bør iagttages. — — Denne Pension bliver ansat og bestemt til lige Deling imellem benævnte Provstinde Winther og Madam Lyngbye som begge Enker af Skanderup

Kald, hvilken da betales dem quartaliter fire Gange om Aaret, Kvartalerne beregnede fra 8. Maj førstkomende. Hvilken Kendelse af Retten i Henseende til Delingen for Enkerne er bestemt i Betragtning af begges iværende Forfatning, idet den ene, nemlig Provstinde Winther, skønt hun er ene, ikke har andet end denne hendes halve Part af ansatte Pension, som er 22 Rdlr. 3 Mark aarlig, at leve af, og den anden, Madam Lyngbye, har en stor Familie af uopdragne Børn. Skulde vedkommende Enker, naar den ekstraordinære Pension af Skanderup Kald ophører, finde sig misfor nøjede med denne her ansatte Pension, som saaledes er bleven modereret, have de til den Tid at indkomme for den gejstlige Skifteret i Anst Herred med Begæring om en ny og forandret Ansættelse og Bestemmelse af Enkepensionen af Skanderup Kald, hvor da den Tids forefindende Omstændigheder vil vise, hvad Forandring Ansættelsen da kan tage.

Sluttelig indstilles Kendelsen til Biskop Middelboes Approbation, hvilken ogsaa blev givet under 29. April samme Aar.

Det kan ikke nægtes, at det blev kun en kummerlig Pension for de to Enker, idet de altsaa kun fik hver 22 Rdlr. 3 Mark om Aaret at leve af. Man havde ikke dengang, saaledes som nu, noget, der hed en Hjælpeenkekasse. Saadanne er først oprettede i det nittende Aarhundrede. Naar der nu er flere Enker paa Kaldet, faar dog den sidste sin Ottendepart ubeskaaret, medens den anden eller de andre ogsaa faar deres fulde Pension. Udgifterne hertil bliver fordelte paa alle Præsterne i Stiftet og indbetales aarlig til Hjælpeenkassen. Tidligere maatte det imidlertid deles i Hen-

hold til Bestemmelsen i Danske Lov: „Men hvis i Kaldet findes flere end én Enke, da bør samme Pension at lignedes imellem dennem efter deres Vilkaar og Tilstand“.

Det maa ikke have været let for Provstinde Winther, der tidligere sammen med sin Mand har haft 430 Rdlr. at leve af, nu at skulle slaa sig igennem med 22 Rdlr. 3 Mark. Og endnu sværere maa det have været for Madam Lyngbye, der vel foruden de 22 Rdlr. 3 Mark fik en Ekstraunderstøttelse til det yngste Barn af 40 Rdlr. aarlig; men hun havde ogsaa ikke mindre end 20 levende Børn, og da hun kun havde været gift i 24 Aar, maa en stor Del af dem ved Mandens Død have været „uopdragne“, som det hed. Leve gjorde hun imidlertid, endogsaa ualmindelig længe; thi hun døde først 1834 i Frørup ved Kristiansfeldt i en meget høj Alder. Provstinde Winther var død 1825.

Forøvrigt kan Sagen tjene til at minde om, hvad man ganske vist ikke behøver at gaa hundrede Aar tilbage for at finde Vidnesbyrd om, al den Stund det er noget, man stadig har Lejlighed til at erfare, at der trænges til en Omordning af Enkepensionsvæsenet. Hvad enten Talen er om Præster eller om Lærere, og det gælder vel i det hele om de fleste Embedsmænd, saa er en Ottendedel af Embedets Indtægter en kummerlig Enkepension. Der kunde maaske være Tale om at gaa helt bort fra den nuværende Ordning og hellere give Embedsmændene saa meget mere i Løn, at der kunde paalægges dem en betryggende Selvpensionering, hvilket med vore Dages udviklede Forsikringsvæsen vel nok kunde ordnes. Men bibeholdes den nuværende Ordning, bør den gamle Bestemmelse om en Ottendedel som Enkepension sikkert forandres.